

ISLAM : Begrip of Fobie ?

Deel III: PRAKTISEREN

Gerechtigheid en Vrede

Werkcahier

Werkgroep FDNSC – MSC 2008 - 46

Dit is het derde en ons laatste boekje over de ISLAM.

De vraag hoe we ons het best kunnen verhouden tot de Islam is een verre van gemakkelijke en eenvoudige kwestie, en de verleiding is groot om, uit een soort gemakzucht, een afwijzende houding aan te nemen. Maar daarmee zouden we als gelovige christenen onder de maat blijven. Dat het niet eenvoudig en gemakkelijk is mag voor ons geen reden zijn om daar verder dan maar geen moeite voor te doen.

Als werkgroep zijn we blij dat niet alleen onze uitgave goed wordt gelezen, maar in sommige groepen zelfs ook wordt besproken aan de hand van de vragen die er in zijn opgenomen.

Ondertussen is de samenstelling van onze werkgroep gewijzigd. Zuster Mariëtta heeft zich definitief teruggetrokken uit de werkgroep. We danken haar van harte voor haar waardevolle inbreng gedurende vele jaren en wensen haar veel zegen en alle goeds toe voor de komende tijd.

Tegelijk verwelkomen we als nieuw en enthousiast lid van onze werkgroep Winnifred Finn, Chevalier-verbondene uit Arnhem. Ze is een veelbelovende aanwinst.

Namens de werkgroep: Hartelijk Welkom.

Jac. Alkemade msc

Leden van de werkgroep Gerechtigheid en Vrede:

Jacques Alkemade msc (voorzitter)

Esther Baselmans fdnsc

Winifred Finn

Piet van Mensvoort msc

An Peeters fdnsc

Kees Vergouwen msc

Correspondentie adres:

Piet van Mensvoort

Bredaseweg 204

5038NK Tilburg

Website: www.misacor.nl > Werkcahier

e-mail: missieprocuur@misacor.nl

PRAKTISEREN

Na het lezen van de vorige werkcaviers staan we in dit nummer even stil bij verschillende facetten van het omgaan met elkaar. Waarvan moet men zich goed bewust zijn wanneer je contact met moslims wil maken; wanneer jij, 'de ene', 'n dialoog wilt aangaan met 'de ander'. Hoe doe je dat?

Je moet bijvoorbeeld allereerst weten hoe je 'die ander' kunt vinden, want zo makkelijk blijkt dat niet te zijn. Slechts een beperkt deel van de Nederlanders woont 'gemengd'. Er zijn veel witte en veel gekleurde getto's. En hoe spreek je 'ze' dan zó aan, dat ze met je in gesprek willen?

Trouwens, hoe herken je 'de moslims', behalve dan de vrouwen met hoofddoeken?

- *Herken ik dit probleem?*

Wie spreek ik aan?

Ik als vrouw heb allang gemerkt, dat mediterrane mannen mij al snel als een hoer ervaren wanneer ik het initiatief neem en ze aanspreek of naar ze glimlach. Voor mij is vriendelijk groeten er dus niet zomaar bij. Ik heb dat wel eens naïef geprobeerd, vriendelijk gelachen naar een moslimman die naar mij lachte op het perron. Prompt vroeg hij me om een kop koffie met hem te drinken. Ik wilde niet discriminerend meteen denken dat hij wel wat van me zou willen, dus ik nam het vriendelijk aan en we gingen naar het restaurant. Aan tafel zittend raakte hij meteen mijn knie aan. Moest ik meteen zeggen dat ik dat niet leuk vond. Had ik meteen een heleboel uit te leggen, en dat viel niet mee. Ik kon het misverstand niet vriendelijk beëindigen. Ik moest echt gewoon opstaan en hem met zijn koffie laten zitten.

Ik heb het zelfs tweemaal geprobeerd. Ging beide keren mis. Inmiddels weet ik, dat ik bijvoorbeeld absoluut niet in had moeten gaan op de vraag, eenmaal aan tafel zittend bij het kopje koffie of ik kinderen had? Of ik getrouwd was? Toen ik dat allemaal niet bleek te zijn, was ik vogelvrij. Ik had zelfs de vraag niet mogen accepteren. Vragen naar de familie accepteren is al een intimiteit aanbieden. Niet dat hij handtastelijk bleef, maar ik moest blijven uitleggen waarom ik geen relatie met hem wilde beginnen.

Mannelijke 'inboorlingen' mogen al helemaal niet zomaar een moslimvrouw aanspreken. Als die toevallig zo'n eergevoel man heeft, kan zelfs die vrouw in moeilijkheden komen. Dus 'wij' als inboorlingen moeten het al houden bij ons eigen geslacht als we bruggen willen bouwen. Rita Verdonk gaf in die zin een bijster slecht voorbeeld toen ze een hand uitstak naar een imam waarvan ze wist dat deze man haar hand zou weigeren. Dat is provoceren en provocaties zijn niet de beste weg naar een dialoog.

Structureel zoek ik oogcontact met vrouwen met hoofddoeken. En probeer te glimlachen. Maar dat ook weer niet overdrijven. Ik probeer dus tegen iedereen op straat te glimlachen die ik tegenkom. Een beetje zonnetje spelen. Behalve dus tegen mannen die er uitzien alsof ze misschien moslim zouden kunnen zijn. Mediterrane mannen dus. En dat betekent prompt dat ik me in mijn glimlachen laat leiden door een beeldvorming, een vooroordeel. Racisme. Maar veel meer heb ik niet.

Jawel, tegenwoordig heb ik mijn leeftijd mee. Ik zie er niet meer uit als teenager, dus ik richt mij op oudere vrouwen en op jongeren. Rijpere moslimmannen zijn voor mij taboe. Voor jonge mannen kan ik hun oma zijn, en voor oma's hebben ze respect. Dus dat kan deuren openen; en dus heb ik tegenwoordig soms heel leuke gesprekjes in de trein.

- *Wie kan ik me permitteren aan te spreken?*

Wie/wat vertegenwoordig ik?

Ik ben me er zeer bewust van geworden, dat ik niet zomaar de beste dialoogpartner ben. Zolang 'ze' mij niet een beetje kennen, vertegenwoordig ik met mijn witte huid en bijna perfecte Nederlands allereerst de Rita's Verdonk en Wildersen van onze Nederlandse politiek. Daar kan ik me natuurlijk van distantiëren, maar toch niet meteen in een eerste zin.

En dan vertegenwoordig ik ook altijd die westerse cultuur, die daar in het Midden Oosten en in Afghanistan is binnengevallen met militaire macht en een hoop wanorde heeft geschapen. Vanwege een gekrenkt gevoel dat 'zij' zomaar die Twin Towers in durfden vliegen. Geen nabestaande is geholpen met die oorlogen in Azië. De kloof tussen 'wij' en 'zij' is er echter wel groter door geworden.

"Om de vrouwen te bevrijden in Afghanistan". Jawel. Toen de Russen dat in de jaren 80 ook zeiden, werd er schamper gelachen in het westen en werden de Taliban en Mudjahedin van wapens voorzien om die Russen te verdrijven.

"Om Irak van Saddam te bevrijden". Jawel. In de jaren 80 hebben wij westerse landen hem zelfs gifgassen geleverd om voor ons die Khomeini uit Iran te verdrijven.

Dat vertegenwoordig ik allemaal allereerst, bij een eerste ontmoeting. Of als we elkaar niet ontmoeten maar enkel langs elkaar heenlopen. Op de markt bijvoorbeeld, op het station.

En ik vertegenwoordig die koloniale machten, die eeuwenlang onze rijkdommen opbouwden met koloniale onderdrukking. De koloniale tijd is korter geleden dan de Tweede Wereldoorlog, iets wat maar weinig Nederlanders zich willen realiseren.

In veel landen, juist in het Midden Oosten, verboden de koloniale heersers dat de moslims zich verdiepten in de Islam. Vandaar dat de meerderheid van de moslims eigenlijk weinig kennis heeft van de Koran, en alles wat ze traditioneel gewend zijn maar toeschrijven aan "Allah wil het" en "De Koran zegt het".

En ik vertegenwoordig allereerst die actuele arrogante inboorlingen die in het publieke debat óf moslims en terroristen over één kam scheren, óf minstens in een ontmoeting van de moslims eisen dat ze zich verdedigen tegen mijn vooroordelen en dat ze zich uitdrukkelijk distantiëren van de terreurdaden die hier of daar gepleegd worden. Meestal in Irak.

Nederland behoorde tot de koloniale grootmachten. Dat tracht ik mij te realiseren als ik mensen ontmoet die (vermoedelijk) uit de landen komen die wij Europeanen koloniseerden. Wat deed dit met hen? Wat deden wij hen aan?

Ama Ata Aidoo schreef hierover in 'Keuzes' (Rainbowpocket 1991):

"De negatieve krachten waren te overweldigend geweest (voor Afrikaanse vrouwen, yhs). Traditionele beschroomdheid en minachting voor het vrouwelijk lichaam . . . De onderdrukkende denkbeelden van de Islam over vrouwen . . . De Engelse Victoriaanse preutsheid en Franse hypocrisie die door de kolonisten waren geïmporteerd...".

Ik probeer me te realiseren wat dat ginds betekende. En dan besef ik, dat dergelijke krachten versterkend op elkaar inwerkten. Arme vrouwen dus, inderdaad. En de westerse roep om die vrouwen te bevrijden maakt het hen alleen maar moeilijker. Dat is een vorm van neokolonialisme, ook binnen Nederland. "We" zullen iets meer op "hun" eigen kracht moeten vertrouwen en daar ruimte aan geven.

- *Wie of wat vertegenwoordig ik bij de "inwijkelingen"?*
- *Hoe zien zij mij?*
- *Wat roep ik op?*

Inwijkelingen zijn die mensen die binnengekomen zijn in onze leefwereld.
--

Gelovige organisatie van christenen

In dit land moet ik me bij christenen regelmatig verdedigen voor het feit dat ik nog lid ben van 'die katholieke kerk met haar achterlijke Vaticaanse beleid' als het gaat om vrouwen in het

ambt, celibaat, condoom. En ik ben niet zomaar een katholiek, ik ben zelfs theologe en ook nog non.

Die noodzaak om de nuances uit te leggen deed zich vooral voor in het oecumenisch debat. Calvinisten zijn gewend, dat de kerkleden helemaal staan achter de Belijdenis die ze tenslotte doen op 18-jarige leeftijd. En als je over een bepaalde zaak fundamenteel anders denkt, dan ga je naar een ander kerkgenootschap of je begint een nieuw kerkgenootschap. De religieuze vrijheid onder Calvinisten is er allereerst een van een nieuw kerkgenootschap mogen beginnen. Maar binnen je kerkgenootschap denk je hetzelfde.

Katholieken en Calvinisten verstaan elkaar dan ook nauwelijks, ook al spelen we tegenwoordig oecumene en eenheid. Wat gaat mij als katholiek die paus aan? Jawel, als baas van de institutionele organisatie erken ik hem (toegegeven, met moeite, maar toch). Als theologe echter beroep ik mij op een hoog goed in de katholieke kerk: het recht op eigen geloofsargumenten. En binnen dat recht is zijn argument niet per definitie meer waard dan het mijne. Hooguit heeft hij de macht om mij mijn leerbevoegdheid te ontzeggen. Zo zal de bisschop van Utrecht mij niet graag willen aanstellen als pastoraal werkende. Zijn goed recht. Maar dat is macht. Dat heeft met geloven nog niets te maken. In het gelovige debat zijn we gelijken en dienen we elkaars visie te respecteren en blijven we beiden katholiek.

Calvinisten begrijpen dat niet. Die vinden dat huichelarij. Als ik anders denk dan de paus of de bisschop moet ik de katholieke kerk verlaten en naar een andere christelijke kerk gaan of een eigen kerk beginnen. Een fundamenteel organisatorisch verschil, dat tussen christelijke groepen onderling al tot misverstaan kan leiden.

Het is aan het veranderen. Sinds we in Nederland een oecumenisch gesprek kennen, is in de Calvinistische kerken de ruimte groter geworden voor een theologisch debat zonder dat je meteen een andere kerk moet openen. Dus kritiek op het

kerkgenootschap en op kerkleiders is ook daar een soort recht geworden. Gewoonterecht zeg maar. Juist wie een overtuigde gelovige is, gaat zo'n kritisch debat aan en volgt met kritische stem wat de kerkleiders doen en zeggen. De eigen overtuiging, het eigen geweten dwingt daartoe. Juist uit liefde voor het eigen geloof sparen we onze kerkleidingen niet.

Aan katholieke zijde proberen de leiders die ruimte juist in te perken.

Over het algemeen zijn christenen lid van een kerkgemeenschap met een institutionele organisatie en machtsstructuur..

Men is lid van deze kerk en belijdt wat deze kerk als te belijden voorhoudt. Door de doop wordt men over het algemeen lid van zo'n organisatie.

- *Wat denk ik van die hier verkondigde stelling:*

In het gelovige debat ben ik de gelijke van de leiders van de katholieke kerk en dienen we elkaar te respecteren en blijven we beiden katholiek.

- *Kan ik alleen christen zijn, als ik door een kerkgenootschap als lid erkend wordt?*

Gelovige organisatie van moslims

Bij moslims is het heel anders georganiseerd. Zij kennen geen kerkdenominaties. Sjiieten en Soennieten en Soefi's en Alevieten is een ander verschijnsel dan kerkdenominaties. Dat zijn wel varianten in de gelovige richtingen, maar dat is niet via kerkinstituten met leiders en disciplinaire macht opgetuigd. Je wordt niet in een bepaalde geloofsrichting ingelijfd door de doop. Je bent ook niet aan een bepaalde dogmatiek gebonden.

Moslim zijn is allereerst een praktijk. Geloven in God (Allah is het Arabische woord voor God) en in Gods leiding in jouw leven. Je overgeven aan Gods liefde. In je leven een praktijk erop nahouden die welgevallig is aan God. Daar zijn vuistregels voor gegeven: de vijf zuilen.

1. De geloofsbelijdenis uitspreken voor getuigen: "Ik getuig dat er geen god is dan God en dat Mohammed zijn dienaar en boodschapper is". Daarmee is als het ware de 'dogmatiek' van de Islam gegeven.
2. Dan wordt verwacht dat een moslim vijf maal per dag zich in gebed tot God wendt. Daar zijn zijn voorgegeven gebeden voor. Er zijn rond dat gebed liturgische voorschriften van houding en omstandigheid (reiniging), maar die zijn niet wezenlijk. Dat wil zeggen, er zijn omstandigheden denkbaar waarin alles anders is: ziekte, gevangenschap.
3. Barmhartig zijn voor de armen; aalmoezen geven, als teken van dankbaarheid voor het vele goed dat je van God hebt ontvangen.
4. In de maand Ramadan vasten en in dat vasten je binnen je geloofsgemeenschappen verdiepen en je bezinnen op je rechtschapenheid. Vasten en het vasten dagelijks breken als de zon ondergegaan is, is een uitermate sociaal gebeuren.
5. Indien mogelijk minstens eenmaal in je leven de bedevaart naar Mekka maken.

Wie de geloofsbelijdenis heeft uitgesproken is moslim. Wie de vijf zuilen praktiseert is een praktiserend moslim. Een praktiserend moslim zal ook de spijswetten eerbiedigen. Maar dat gaat dan meteen niet alleen over varkensvlees, maar over een hele praktijk van haram. Een moslim tracht zuiver te leven. Daartoe behoort ook respect voor de intimiteiten, niet alleen in het seksuele leven. Je zou kunnen stellen, dat een moslim binnen een cultuur die allerlei bloot tentoonspreidt, zich meer moet bedekken om nog een gevoel van zuiverheid in zichzelf te kunnen bewaren. Een brutaal naakte cultuur kan bij moslims gemakkelijk een tegengestelde praktijk oproepen: je helemaal inpakken, geen hand geven aan iemand van het andere geslacht, iemand anders niet in de ogen kijken.

Een moslim praktiseert. En dat doet hij met overtuiging, overgave en liefde. En juist 'levend in den vreemde' krijgt de uiterlijke kant van de praktijk meer betekenis.

En een moslim heeft grote eerbied voor de Koran als het heilige boek. De Koran reciteren is van belang. In het Arabisch. Het is goed mogelijk dat een moslim grote stukken uit de Koran kan reciteren, zonder de woorden letterlijk te verstaan.

Wij katholieken kennen dat nog in het Latijn. Ook ik kan veel Latijnse liederen uit het hoofd zingen, zonder dat iemand mij om een precieze vertaling moet vragen.

Een imam is iemand die de Koran helemaal kan reciteren en die dus kan voorgaan in het gemeenschappelijke gebed in de moskee. En die een preek weet te houden. Een imam is niet per sé een 'theoloog'. Er wordt wel aan gewerkt om de opleiding van imams te verbeteren.

Zoals eerder aangegeven, zijn het juist de Europese koloniserende landen geweest die het moslims niet toestonden zich in de islam te verdiepen.

De moslims, die geen kerkinstituut kennen, denken dat ik op mijn geloof afgeef als ik kritiek uit op het Vaticaan of op de wijze waarop christelijke theologie sjoemelt met de bijbel.

Want, jawel, de Koran is heilig en die neem je letterlijk. Zelfs als je hem niet verstaat of nooit hebt gelezen. Je gaat niet kritisch vragen. Een opvatting die overigens ook veel calvinisten huldigen. Calvinisten vinden dat wij katholieken maar wat aanrommelen met de Heilige Schrift.

Bij moslims is er geen vastgelegde leer. Het gaat om de praktijk van de vijf zuilen.

- *Welke zijn de vijf zuilen?*
- *Hoe komt het dat er verschil is tussen Sjiieten, Soennieten, Soefi's, Alevieten etc.?*

Sociale inbedding van belang

Overigens bestaat er in de moslimwereld een levendig 'theologisch' debat. Vanouds zijn er geleerden geweest die de Koran interpreterden en opnieuw interpreterden. Het staat elke moslim vrij, zich inhoudelijk bij de ene of de andere opvatting van dergelijke geleerden aan te sluiten, thuis te voelen.

In veel moslimlanden hebben zich al sinds dertig, veertig jaar opnieuw vrouwen in het debat gemengd. Dat zijn geen theologes, in de islamitische wereld kent men nauwelijks wat wij theologen noemen. Het zijn doorgaans wetenschappers in disciplines als geschiedenis, filosofie, sociologie, politiek, staatskunde, die vanuit hun disciplines en om de in hun land noodzakelijke discussies te ondersteunen naar interpretaties zoeken van Korangedeelten. Ieder gaat daarin eigen wegen, enkelen verwerven zich op den duur gezag. Dat zijn Korankenners. Anderen leunen dan weer tegen deze mensen met gezag aan. Daar staan geen disciplinerende kerkleidingen tegenover die hen het zwijgen kunnen opleggen.

Een Khomeini die oproept om iemand te vermoorden, is een ander verschijnsel dan een paus. Hij is afhankelijk van fundamentalisten die de behoefte hebben aan die oproep gehoor te geven. Alleen in eigen land kan een Khomeini door zijn politieke macht iemand laten doden.

De paus kan een theoloog ontzeggen nog langer als katholiek theoloog erkend te zijn. Dan zal over de hele wereld geen enkel katholiek instituut zo iemand meer een baan geven. In de tijd van de eerste bevrijdingstheologen betekende zo'n uitspraak van een paus overigens ook iemand vogelvrij verklaren in een continent als Latijns Amerika met militaire dictaturen. Zo'n pauselijke uitspraak is institutionele macht.

Khomeini had binnen Iran politieke macht, daarbuiten morele macht voor degenen die zijn opvatting van de Islam deelden. Dat is een andere organisatievorm, maar soms wel met verstrekende gevolgen.

Want: het grootste probleem met moslimjongeren in Nederland ontstaat dan ook juist als ze zich losmaken uit hun familiebanden en zelf gaan 'googelen' naar wat 'de zuivere Islam' zou zijn. Op internet vinden ze fundamentalistische geschriften die zich afzetten tegen al wat 'het westen' en dus 'het verderf' vertegenwoordigt. Zolang ze de sociale banden met hun gemeenschap vasthouden, ondervinden ze in de dagelijkse omgang de correcties die hen helpen een werkelijk goede moslim te worden: zuiver, Gods wegen zoekend, barmhartig, zichzelf onderzoekend en het gevecht aangaan met de eigen driften (de grote jihad). De kleine jihad is de gewapende strijd tegen hen die de Islam bedreigen.

Eigenlijk weten we het ook wel. In Nederland ontstaan problemen met die (moslim)jongeren waar de ouders geen greep (meer) op hebben. En er is veel geleerd sinds de bouw van de Bijlmer over wat hoge flatgebouwen doen aan sociale desintegratie van jongeren: ze spelen op straat zonder dat volwassenen zien wat ze uitspoken.

Moslim ben je door je praktijk. Christen ben je door je behoren tot een bepaald kerkgenootschap dat jou als lid erkent. Bij christenen is het belangrijkste wat ze denken (orthodoxie), bij moslims hun manier van leven (orthopraxie). Dit verschil niet onderkennen kan veel misverstaan veroorzaken.

- *Wat is de grote jihad?*
- *Wat is de kleine jihad?*

Kleine stappen op taalniveau

Ik heb enige poging gedaan om Arabisch te leren. Poging gestaakt, de taal is erg moeilijk en ik had niet genoeg energie. Maar ik hoop de inspanning nog eens te hervatten. Ik zat in de trein tekens te oefenen en dat gaf altijd contact met Arabisch-talige migranten. Ze zijn zeer blij verrast als je de moeite blijkt te

nemen ook maar iets van hen te leren of te weten. Mijn zus krijgt al contact als ze in het trappenhuis een korte Arabische groet laat horen. Meteen is het ijs gebroken. Ineens is ze een vraagbaak als haar buurvrouw iets niet begrijpt, een probleem heeft.

En uit dankbaarheid wordt ze overladen met cadeautjes. Zo geweldig vinden 'zij' het als 'wij' een heel klein beetje ons best doen, een heel klein stapje zetten hen tegemoet. Erg verwend hebben 'we' 'hen' dus niet.

Vroeger moesten we op school Frans, Duits en Engels leren. Voor de communicatie met onze burens. Een paar woorden Arabisch en Turks standaard leren op school zou het een stuk vriendelijker maken in Nederland.

Op Aruba, waar de spreektaal Papiamentu is en de officiële taal Nederlands, word je zelfs bij de dierenarts als eerste gevraagd in welke taal je wilt communiceren. Vier talen hebben ze in de aanbieding: Papiaments, Nederlands, Engels, Spaans. En Aruba is 'one happy island'.

- *Zijn we ons bewust dat de “inwijkelingen” het zeer op prijs stellen als wij belangstelling tonen voor hun taal, hun cultuur, hun land van afkomst; en als wij hen vragen wat zij vinden van ons land?*

Waar kom je vandaan?

Bij een eerste benadering van een migrant is de vraag naar het land van oorsprong meer voor de hand liggend en minder indringend dan de vraag naar haar godsdienst. Tenzij je natuurlijk een georganiseerd gesprek begint, juist op basis van een interreligieuze ontmoeting.

“Welke is de culturele achtergrond van jou en je voorouders? Waar kwamen ze vandaan?” “Wat zijn nou de grootste verschillen met het leven hier in dit land?” “Als u in de Tweede Kamer zou zitten, wat zou u dan het liefste willen veranderen in ons land?”

En vertel dan maar eens wat jou bevalt aan dit land. Of wat je moeilijk vindt. Gelijk oversteken, uitwisselen.

En goed Nederlands, beginnen met het weer. Hebben ze in het land waar jij vandaan komt heel erg ander weer? Als het heel anders is, wat betekent dat dan in je dagelijkse leven? En hoe heb je je dan hier aangepast?

Want ga er maar van uit, dat de migranten zich geweldig aanpassen, dagelijks. Ze leven heel ver weg van het leven dat ze vroeger leefden, niet alleen geografisch.

Besef hebben van 't vele aanpassen dat ze al doen bewerkt meer toenadering dan roepen dat ze (nog meer) moeten aanpassen.

Allah

Er zijn seculiere en ook christelijke inboorlingen van dit land die zich uitermate agressief uiten over Allah. Gebrek aan kennis is bij hen het grootste struikelblok. Allah betekent God. Allah is dezelfde God als onze God. Namelijk de God van Adam, Noach, Abraham, Isaac, Jacob, Mozes, Elia, Jezus. En van Mohammed, ja. Die ook, voor ons christenen. Die vooral, voor moslims. Mohammed, de profeet, gezegend zij hij.

Pater Yousif Thomas Mirkis, een Iraakse Dominicaan, die altijd in dialoog is met de moslims om hem heen, is in zijn dialoog heel helder: "Ik ben christen, u bent moslim. Van mij mag u niet verwachten dat ik als een moslim leef, zoals ik niet van u mag verwachten dat u als een christen leeft. Maar we staan onder het oordeel van dezelfde God. En we zullen ons beiden moeten verantwoorden later voor die God. Ik zal mij moeten verantwoorden voor Jezus, of ik naar Zijn voorbeeld en naar Zijn woorden leefde. U zult zich moeten verantwoorden voor Mohammed, of u naar de richtlijnen die Mohammed u gaf heeft geleefd. Maar verantwoorden moeten we ons allebei. Maar allebei tegenover een andere gezant van onze zelfde God".

Toen ik drie weken woonde bij zusters in Mosul en hen volgde in gebed, was dat Arabisch. Wij baden dus tot Allah. En dagelijks

baden we de rozenkrans, dat gebedsnoer met drieënvijftig kralen om een "Wees Gegroet Maria" te bidden en zes kralen om een Onze Vader te bidden. In het "Wees gegroet" spreken we Maria telkens aan met "moeder van God", en dan zeggen we 'ya walida Allah'.

- *Zijn we ons bewust dat Allah de naam is voor de God van Abraham, Isaac, Jakob en Jezus?*

"Theologische" verschillen en overeenkomsten

Overigens komen we hier bij wat theologisch gesproken moslims en christenen bindt en tegelijk scheidt. We leven met dezelfde God. We hebben een ongeveer gelijke opvatting over wat die God minstens van ons vraagt: belijden, gebed, barmhartigheid met armen, vasten (je driften leren beheersen). Wel hebben we daaromheen zeer uiteenlopende praktijken ontwikkeld. Zeker ook grote verschillen binnen de christelijke wereld zelf. Binnen de moslimwereld zelf. Tradities van landen spelen vaak een grotere rol dan "het geloof".

Voor zowel moslims als christenen is Maria een belangrijke vrouw. Is Jezus een belangrijke profeet. De verhalen die we over deze twee personen delen, zijn echter in andere folkloristische omstandigheden gegroeid.

Er is één groot verschil tussen moslims en christenen. Voor veel christenen is Jezus "Zoon van God" en alle kerken eisen die belijdenis. De discussie erover is groot binnen de christelijke gemeenschappen, maar formeel wordt die discussie niet toegelaten.

Voor moslims is het een gruwel Jezus God te noemen. Allah is God, verder niemand. Moslims zien christenen als veelgoden-dienaars.

En dan is er natuurlijk Mohammed. Voor christenen heeft hij geen betekenis. Voor moslims is Mohammed de grote profeet van Allah, gezegend zij hij.

Beiden hebben we een Heilig Boek dat ons zeer dierbaar is en waarop we telkens teruggrijpen als we de weg zoeken in ons actuele leven. Vooral als we de weg dreigen kwijt te raken, door wat dan ook. Dan is de Heilige Tekst ons een houvast, de Bijbel voor de christenen, de Koran voor de moslims.

Er is een verschil. De Bijbel is een verzameling geschriften die in ruim 1500 jaar zijn geschreven en verzameld. Veel teksten zijn met elkaar in discussie, citeren elkaar of corrigeren elkaar. Niet dat veel christenen dat beseffen, de meeste christenen gebruiken Bijbelteksten net zoals moslims dat doen met de Koran: 'n paar verzen aanhalen om je eigen opvattingen en handelingen te ondersteunen (zichzelf gelijk te geven in het slechtste geval).

De Koran is binnen één mensenleven geschreven. En de Koran is voornamelijk betogende tekst, heeft weinig verhalen. De Bijbel is vooral verhalen en heeft een kleiner deel betogende tekst.

Maar voor beide Heilige Boeken geldt, dat wij die zo vele eeuwen en in heel andere tijden leven, eigenlijk heel goed moeten zoeken tussen al die teksten, teksten met elkaar moeten vergelijken om een idee te hebben wat de schrijver met die tekst bedoelde.

En voor moslims zowel als christenen geldt, dat die Heilige Teksten allereerst zijn bedoeld om onszelf de weg te laten vinden, onze praktijken corrigerend, ons onder kritiek stellend om onszelf te kunnen verbeteren. Ze zijn niet allereerst geschreven als een wapen om anderen mee te bestrijden en onszelf gelijk te geven.

Laat je gedachten 'ns gaan over deze onderwerpen.

- *Overeenkomsten in: Wat God van ons vraagt
De figuur Maria.*
- *Verschillen in: De Godheid van Jezus.
De betekenis van Mohammed.
De H. Schrift en de Koran.
De manier van Vasten.*

Vasten

Voor moslims is de vastenmaand van groot belang. Het is een maand van inkeer en zelfonderzoek en geestelijke groei. Het breken van de vasten is elke avond een groot sociaal gebeuren en aan het einde van de vastenmaand een groot feest. Het vasten bestaat in het niet eten en drinken tussen zonsopgang en zonsondergang. De maaltijden na zonsondergang zijn feestelijke maaltijden.

Voor katholieken was vasten ooit iets vergelijkbaars, met grote feesten vooraf, Carnaval, en een groot feest aan het einde: Pasen. In de meeste streken is het Carnaval en Pasen gebleven, van de vasten is weinig over. In West-Europa bestaat weinig vastenpraktijk. Wel is er een intensieve vorm van geldelijke bijdragen bijeenbrengen 'voor de arme landen' via de Vastenactie. Er zijn ook landen waar nog wel vastenpraktijken bestaan, en ook in kloostergemeenschappen is het nog te vinden. Vasten betekent doorgaans zes weken lang minder eten, geen alcohol gebruiken en niet snoepen.

Calvinisten kennen geen vastenpraktijk. Zij kennen dan ook geen Carnaval. Daarom dat Carnaval voornamelijk onder de grote rivieren wordt gevierd, en in Latijns Amerikaanse landen. Bij Kerk en Vrede grappen we wel eens: Calvinisten hebben geen vastentijd, omdat die altijd vasten.

- *Wat betekent vasten voor jou.*

Waarin we elkaar nabij kunnen zijn

Juist de westerse 'hoog ontwikkelde' wereld stelt steeds meer eisen aan ons in ons dagelijkse leven, jaagt ons op in arbeidsritme, vergt steeds meer technische kennis om nog mee te komen. Vergt studie van energiesystemen en telefoonsystemen en internetsystemen om je dagelijkse leven te organiseren binnen deze 'moderne' samenleving.

Het actuele klimaat van Nederland lijkt enkel respect te hebben voor mensen die met een groot Ego en grote ellebogen zichzelf een weg banen naar boven aan de carrièreladder. Wie dat niet redt of niet doet, eigen schuld dikke bult. Er is weinig ruimte voor mensen die dat niet willen of niet kunnen en er is weinig mededogen met mensen die echt heel beperkt zijn om welke reden ook. Iedereen "moet ontwikkeld worden". In de zorg moet iedereen "beter gemaakt worden". Wij zijn een samenleving die voortdurend concurreert met God. Of God bestaat niet, of Wij moeten aldoor verbeteren wat God aan schepping en schepselen ons gaf.

Eenzijds vinden 'we' dat met de techniek alles steeds verder verbeterd kan en moet worden, anderzijds laten 'we' het concept van de maakbare samenleving vallen als het om de ernstige vraag van gerechtigheid en vrede gaat. Alsof oorlogen en uitbuiting natuurverschijnselen zijn waartegenover we weerloos staan.

In deze harde technocratische samenleving lijden we gelijkelijk, moslims en christenen en seculieren. We hebben gelijkelijk problemen om morele waarden als richtsnoer voor ons dagelijks leven te vinden, die ons binnen deze samenleving helpen overleven, helpen leven en helpen humaniteit te brengen.

In die vragen behoeven we een dialoog waarin we volkomen elkaars gelijken zijn, zoekend en tastend.

En in een wereld waarin durfgelders de grootste bank van Nederland op de knieën kunnen dwingen, waar directies en medewerkers en klanten niets meer hebben in te brengen, in zo'n wereld kunnen we wellicht ook veel leren van onze islamitische medemensen.

De christelijke wereld heeft in de 16de eeuw theologisch gelege-timeerd dat er rente gevraagd werd op leningen. Binnen de Islam mag dat nog steeds niet. Dat is dan meteen een interessant gespreksthem. Hoe gaan zij om met leningen? Hebben zij geen banken? Zo ja, hoe werken die dan? Hoe doen

moslims dat in het dagelijks leven? En houden alle moslims zich eraan? Hoe zit dat met de rijkdom van de olijfsjeiks bijvoorbeeld? Maar is er een bankmodel, een islamitisch bankmodel, dat meer ruimte kan geven aan initiatieven in de zuidelijke continenten bijvoorbeeld?

Tot 1600 was voor christenen 'rente vragen voor je geld' zonde. Voor moslims geldt dat nog steeds.

- Wat zijn de argumenten en hoe lossen moslims het probleem op?

Waarin we elkaar kunnen misverstaan

Moslims kennen geen kerkgenootschappen. Zij kennen enkel moskeeën, dat is iets anders. Een moskee is een gebedshuis, zoals een kerkgebouw een gebedshuis is. In beide zijn er voorgangers in gebed. Een imam kan veel invloed hebben. Net als een pastoor of een dominee.

Het grote verschil is, dat er niemand is in de moslimwereld die tegen een imam zegt wat hij niet mag prediken of wat hij moet prediken; hoe hij de Koran moet interpreteren. Niemand kan dat althans tegen hem zeggen met disciplinaire macht, hooguit met morele macht.

Bij dominees kan een kerkgenootschap bepalen dat hij niet meer verkondigt binnen het geloofsgoed van dat kerkgenootschap. Dan heeft zo'n dominee een probleem.

Bij de katholieken is het nog sterker. Daar kan de paus, en zelfs een bisschop, priesters verbieden nog langer te preken. Hij kan een priester zelfs verbieden nog langer voor te gaan in liturgische handelingen. Hij kan bepalen, dat een katholiek zich niet meer katholiek mag noemen.

En in de twintig eeuwen christendom is daar vaak misbruik van gemaakt. In Nederland hebben we met name in de katholieke kerk, maar ook in het oecumenische gesprek de laatste 40 jaar veel geweldig inspirerende momenten beleefd, maar ook

geweldig veel frustrerend ingrijpen door de kerkleiding op verschillende niveaus, met name aan katholieke zijde. Juist omwille van de liefde voor onze kerk en meer nog liefde voor de Bijbel en voor ons geloof, zijn er heftige debatten tot op de dag van vandaag met kerkleiders. Is er veel kritiek op de wijze waarop diverse kerkleiders hun macht inzetten in plaats van een gelovig gesprek te voeren.

Voor moslims is het heel moeilijk om dit te begrijpen. Zij horen de kritiek aan kerkelijke leidingen als een afgeven op je eigen geloof. Ze kunnen maar moeilijk begrijpen dat juist uit liefde voor ons geloven wij soms zo kritisch spreken over kerken.

En we kunnen elkaar erg misverstaan, als we elkaar vooral binden aan uiterlijke verschijningsvormen en elkaar daarop afrekenen. Een vrouw met hoofddoek is niet per sé preuts en een vrouw die een sauna bezoekt is niet per sé een hoer. Om het maar even weer naar vrouwen te trekken, want in een mannenwereld, wat ook Nederland nog is, zijn wij vrouwen toch gemakkelijk de inzet van de discussie. Afghanistan binnengevallen 'om vrouwen te bevrijden'. Op 8 mei hebben Iranese vrouwen en Pakistaanse, Afgaanse en andere vrouwen in Den Haag gemeld dat zij niet als argument willen dienen voor oorlogvoering.

- Is kritiek op de leiding van je kerk ook kritiek op je geloof?

Kunst

Utrecht heeft het project Vrede van Utrecht gelanceerd. Een belangrijk onderdeel daarin is de interreligieuze dialoog. En Utrecht kiest ervoor dat vooral te doen via kunstuitingen. Samen zingen, samen theater maken, samen musiceren, samen schilderen.

Kerk en Vrede lanceerde enkele jaren geleden de gedachten om "Bruggen te bouwen" in het dagelijkse leven door bijvoorbeeld

samen naar een film te gaan, met elkaar naar de markt te gaan, elkaar uit te nodigen voor een kopje koffie. Samen naar de speeltuin met je kinderen.

We zien toenemend hoe migranten het publieke debat aangaan via cabaretvormen. Een van de mooiste voorbeelden is Rayman.

Tot slot een moslim aan het woord

Op 22 april j.l. vierde Assadaaka (Vereniging Multiculturele Vriendschap) de herdenking van de profeet Mohammed. De heer M. Kkalifa El Bay, consul generaal van Marokko en de heer Al Khamaar, voorzitter van de Nederlandse imams, waren onder de genodigden. De heer Akkar Hamza van de stichting Jongeren en de Toekomst sprak het publiek toe. We citeren:

“Het gaat er in wezen om dat je als jongere probeert je beste beentje voor te zetten. De jeugd is een belangrijke leeftijd. Het vormt je en maakt je tot wat je later zult worden. Dat kan zowel positief als negatief zijn. Het is een fase waarin je zowel op fysiek als op mentaal niveau je grenzen verlegt. Op de dag des oordeels zal Allah de mens vier vragen stellen: Hoe men het leven heeft besteed; hoe men de jeugd heeft doorgebracht; hoe men het geld heeft verdiend en wat men ermee heeft gedaan; hoe men kennis vergaard heeft en op welke wijze deze kennis is gebruikt. Het is belangrijk dat de jongeren zich positief inzetten, zowel voor zichzelf als voor de samenleving. De jongeren zijn de hoeksteen van de samenleving en verdienen onze steun zowel op religieus als intellectueel niveau.”

Daarna sprak de heer Ahmed EL Mesri, voorzitter van Assadaaka:

“De ‘echte’ Islam, zoals ik dit zou willen noemen is niet extremistisch. Deze Islam is democratisch. Deze Islam is open en tolerant. We leven hier in het westen. Hier in Nederland leven mensen van verschillende culturen en met verschillende religies. Verschillende culturen bekleden de Islam.

Daar gaat het om. We moeten allemaal samenleven en samenwonen en samenwerken, ook al hebben we een verschillende achtergrond.

Het verbaast mij dan ook als ik zie dat de mensen die hier geboren zijn in een burka gaan lopen. Ik begrijp dit echt niet. En dan heb ik het niet over onwil van mijn kant. Alleen ik zeg: kijk om je heen, zie je hier iemand lopen met een burka? Waarom zou je dat willen doen? Het geloof, die band met God, die zit in je hart. Daar hoef je aan de buitenkant geen ophef over te maken.

Ik praat over bewustwording. Neem nu de imam in het Zuiden van het land. Hij wilde de minister geen hand geven omdat zij een vrouw is. Ik kan me heel goed voorstellen dat je dat als vrouw niet leuk vindt. Stel je even voor als man hoe het zou zijn als je ergens komt en de mensen willen je geen hand geven. Voel dat en vertel me . . . is dit fijn? En wat voor zin heeft het?

Vrouwen hebben altijd een minderwaardige positie gehad over de hele wereld, in sommige culturen worden meisjes zodra ze geboren worden vermoord, en ook... ik moet het zeggen ... in Nederland hebben vrouwen nog vaak te lijden onder het mannelijke primaat. Vrouwen verdienen vaak minder terwijl ze hetzelfde werk doen als mannen. De aarde lijkt nog steeds een mannenbolwerk te zijn. Maar gelukkig niet op alle fronten. Je ziet steeds meer het vrouwelijke karakter op de voorgrond treden. Het verzoenbare, het klaarstaan voor anderen.

Een andere vrouwelijke kwaliteit is het in overleg gaan met groepen mensen die niet open staan voor dialoog. Het steeds maar weer blijven proberen tot dialoog over te gaan, ook al is het met de zogenaamde vijand. Dat zijn nu typisch vrouwelijke eigenschappen die we moeten koesteren en waarderen. Niet vechten, eerst afwachten, uitnodigen en praten. Of gewoon stilzitten met elkaar en wachten.

In ieder geval als een imam ergens in het Zuiden van het land iets roept, is dit geen argument om het ook te doen.

De echte levenswijze van de Islam is om het leven hier dragelijk te maken. Religie in zich is goed. Daar is niets mis mee. Ik werk met verschillende mensen met verschillende religies. Als iedereen maar in zijn waarde gelaten wordt. Je mag uiteraard zelf bepalen hoe je je religiositeit gestalte geeft, maar maak er geen uiterlijk vertoon van. Ik zeg altijd: God zit hier van binnen (het hart). Waarom moet je dat aan de buitenkant laten zien? Er gebeurt echt niets met je als je geen burka draagt. Ik zou bijna zeggen, als je een burka draagt of een hoofddoek omdat je denkt dat, als je het niet doet er iets met je gebeurt, is dit toch wel een vorm van bijgeloof. En dat is waar het échte geloof niet om gaat.

Het wordt tijd dat de Islam zijn ware gezicht laat zien. Mensen moeten elkaar niet dwingen om iets te doen. Uiterlijk vertoon zoals een baard, een burka of een hoofddoek zijn bijkomstigheden maar zeggen niets over het geloof en de relatie die een ieder afzonderlijk heeft met zijn schepper.

Met andere woorden, hier in het westen zijn wij achter geraakt. Je bent veelal als moslim hier bezig met de buitenkant en niet met de binnenkant. Waarom vraag ik mij af? Waarom moet je zo ostentatief met je geloof bezig zijn? Wil je iets bewijzen? Voor wie en aan wie en voor wat? En ten koste waarvan gaat dat voortdurende bewijzen van 'ik ben een moslim'? Ik zou zeggen, ga je leven een invulling geven. Ga met je werk, je studie en je gezin of je vrienden aan de gang. Laat die bewijsvoering van 'ik ben moslim' met rust. Ga leven en ga je leven een zin geven. Kijk om je heen, er is zoveel werk te doen.

Het idee van de herder met zijn kudde en dat de kudde stom en willoos moet volgen is een oud beeld en heeft alles met hiërarchie te maken en zegt niets over je geloof en hoe diep je geloof zit of hoe oprecht het is. We zijn burgers van dit land, van dit continent, van deze planeet. Hiërarchie heeft met bezit te maken en niet met de menselijke waardigheid.

De Koran is in een bepaalde periode tot stand gekomen en geeft een tijdsbeeld 'ingeblazen' door de tijdgeest.

We leven nu in het jaar 2007. Dit betekent niet dat de Koran waardeloos is geworden. Integendeel. Wel is het zo dat sommige passages uit de Koran om herinterpretatie vragen. Je laat uiteraard de Koran in zijn waarde en tevens is het zo dat je naar mogelijkheden zoekt om het geloof in deze tijd te belijden.

In een multiculturele en religieuze samenleving is het van belang dat je je geloof van binnen beleeft. Het is niet nodig om je extreem op te stellen. Maar ook wil ik benadrukken dat veel bestuurders van de moskeeën zijn blijven stilstaan. Het lijkt wel alsof ze nog in de vorige eeuw leven, zo'n veertig jaar geleden. Ik doe dan ook een oproep aan de jongere generatie om het geloof te moderniseren en het klaar te stomen voor een moderne tijd hier in Nederland waar geloofsvrijheid een hoog goed is" .

Noem enkele punten, die je positief vindt in de toespraak van de heer Ahmed El Mesri.

Natuurlijk, Turken kunnen vervelende mensen zijn,
Marokkanen ook.

U heeft groot gelijk.

Dat zal ik u niet uit het hoofd praten.

Wat ik u probeer uit het hoofd te praten is:
dat Nederlanders géén vervelende mensen zijn.

Europeanen zijn nog erger.

Dat zijn Nederlanders die zich hebben vermenigvuldigd.